

การศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารในพื้นที่ที่มีบริบทต่างกัน: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม

A Study of Developing Gastronomy Tourism in the Areas of Different Contexts: Case Study of Nakhonpathom Province

สาธิตา สกุละรัตนกุลชัย^{1*} และ กรรณิกา สงวนสินธุกุล²

Satida Sakulrattanakulchai¹ and Kannika Sanguansintukul²

¹ สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Department of Architecture, Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University

² สาขาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Department of Architecture, Faculty of Architecture, Sripatum University

* Corresponding author e-mail: ssatida@hotmail.com^{1*}, Kannika.sa@spu.ac.th²

Received 24/2/2020 Revised 26/5/2020 Accepted 4/6/2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ได้เลือกจังหวัดนครปฐมเป็นกรณีศึกษาเนื่องจากมีทรัพยากรที่สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร 2) วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม โดยได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษาที่เป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอ เก็บข้อมูลจากเอกสารสำรวจ จัดทำแผนที่ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 120 คน โดยนำแนวคิดการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นหลักกำหนดเป็นกรอบตัวแปรในการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดนครปฐมและพื้นที่ศึกษา 7 แห่ง ได้แก่ ตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ (อำเภอเมือง) ตลาดท่านา (อำเภอนครชัยศรี) ตลาดดอนหวาย (อำเภอสสามพราน) ตลาดน้ำลำพญา (อำเภอบางเลน) ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์ (อำเภอพุทธมณฑล) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งบ้านทุ่งผักกูด (อำเภอดอนตูม) และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม (อำเภอกำแพงแสน) มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยมีจุดเด่นด้านทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่ องค์ความรู้และทักษะ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นที่นำเสนอผ่านกายภาพและนโยบาย และระดับจังหวัดนำเสนอผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอาหารตลาดโต้รุ่ง โดยเสนอแนวทางการออกแบบเพื่อปรับปรุงและพัฒนาภาพที่เป็นจุดเด่นของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว

คำสำคัญ

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร

การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นหลัก

ศักยภาพของพื้นที่

Abstract

Based on community resources conducive to gastronomy tourism, this research selected Nakhonpathom Province as a case study. The objectives of the research were to 1) analyze the potential of Nakhonpathom Province and the study areas toward gastronomy tourism, 2) analyze the problems and needs of the stakeholders in the areas, and 3) propose guidelines for gastronomy tourism development of Nakhonpathom Province. Research was conducted by selecting the study areas from each district. Data was collected from documenting, surveying, and mapping methods, including interviewing 120 people. The variables framework based on the concept of area-based development. The results were found that Nakhonpathom Province and the seven study areas, Phrapathom-Chedi Night Market (Mueang district), Thana Market (Nakhonchaisi district), Donwai Market (Samphran district), Lamphaya Floating Market (Banglen district), Ban-Saladin Community Mahasawat Canal (Phutthamonthon district), Laos-Khrang Community Ban-Thungphakkut (Dontum district) and Thai-Song-Dam Community Ban-Nongthiam (Kamphaengsaen district), have potential for gastronomy tourism. The strengths of all sites are physical resources, activities, knowledge and skills, cultures and identities, and images. The gastronomy tourism development guidelines are divided into two levels. The first level, for the study areas, is proposed as physical and policy guidelines. The second level, for the province, is presented as four tourism types which are the gastronomy tourism on riverside areas, the cultural tourism and local food, the gastronomy tourism an agricultural community, and the gastronomy tourism at a night market. Propose guidelines for design, improvement, and development of the physical environment strengthening from the potential of each type of tourism.

Keywords

Gastronomy Tourism

Area-based Development

Area Potential

1. บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (gastronomy tourism) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มักค้นหาอาหารอร่อยและแปลกใหม่จากสถานที่ที่ได้เดินทางไปท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงมีการผสมผสานกับการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่น การท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Wangsai, 2018) โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้จัดให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นหนึ่งใน 7 กิจกรรมการท่องเที่ยวหลักของปี 2561 ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในหลายรูปแบบ เช่น องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่มีความโดดเด่นทางอาหาร เช่น สุโขทัย น่าน ตราด (Designated Areas for Sustainable Tourism, 2018) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง (Tourism Authority of Thailand, 2018) โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวชุมชน (Department of Community Development, Ministry of Interior, 2018)

จากความน่าสนใจของการท่องเที่ยวเชิงอาหารทำให้มีงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารหลายลักษณะ ซึ่งจะเน้นในประเด็นการศึกษาแตกต่างกัน เช่น การจัดกิจกรรมท่องเที่ยว การประกอบอาหารพื้นถิ่น ทั้งในลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับการวิจัยนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีความเหมาะสมกับบริบทเชิงพื้นที่ในด้านศักยภาพและเอกลักษณ์ของพื้นที่เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจังหวัดมีหลายพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพ และเอกลักษณ์ทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่แตกต่างกัน โดยได้เลือกกรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม เพราะเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงด้านอาหารและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีตลาดค้าขายอาหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมหลายแห่ง เช่น เอกลักษณ์ในการเชื่อมต่อกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ ตลาดไทรู่งองค์พระปฐมเจดีย์ เอกลักษณ์ด้านความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ ตลาดดอนหวาย ตลาดน้ำลำพญา เอกลักษณ์ในด้านวิถีเกษตร ได้แก่ ชุมชนบ้านศาลาดิน และชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

เช่น ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ไทยทรงดำ ที่มีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตสามารถนำมาเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้ ผลจากการศึกษาจะช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับพื้นที่ได้แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวผ่านการพัฒนาย่าน และช่วยส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารเพื่อกระจายรายได้สู่ชุมชน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และการสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร
2. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา
3. เสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาครอบคลุมทั้ง 7 อำเภอของจังหวัดนครปฐม โดยคัดเลือกพื้นที่ศึกษา 1 แห่งของแต่ละอำเภอที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ตามเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวหรือมีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ประกอบด้วย ตลาดไทรู่งองค์พระปฐมเจดีย์ (อำเภอเมือง) ตลาดท่าเสา (อำเภอนครชัยศรี) ตลาดดอนหวาย (อำเภอสองพี่น้อง) ตลาดน้ำลำพญา (อำเภอบางเลน) ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์ (อำเภอพุทธมณฑล) ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งบ้านทุ่งผักกูด (อำเภอดอนตูม) และชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเตียม (อำเภอกำแพงแสน)

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดจากการพัฒนาสินค้าและบริการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ จากแนวคิดที่ว่าอาหารประจำถิ่นเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างความยั่งยืนให้

กับท้องถิ่น จากกระบวนการสืบค้นรากเหง้าภูมิปัญญาและความร่วมมือทำให้คนในท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่า สร้างมูลค่าจากวิถีไทยและอาหารประจำถิ่น (Hall, 2003; Herrera et al., 2012; Chen, 2013; cited by Hongchatikul, 2017) นิยามการท่องเที่ยวเชิงอาหารมีหลายลักษณะ เช่น food tourism เป็นการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงจูงใจที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ด้านอาหาร Culinary Tourism หรือ Gourmet Tourism ซึ่งหมายถึงการที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจอาหารอย่างเฉพาะเจาะจง เข้าร่วมการประกอบอาหาร และ Gastronomy Tourism ซึ่งมองความสนใจของนักท่องเที่ยวเรื่องอาหารเป็นภาพรวม โดยรวมองค์ประกอบอื่นของแหล่งท่องเที่ยวด้วย เช่น สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น (Sinthusiri, 2014; Boyne, Hall & Williams, 2003; cited by Guzel & Apaydin, 2016) สำหรับงานวิจัยนี้จะใช้นิยามของ Gastronomy Tourism ซึ่งหมายถึงการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวจากการผสมผสานธรรมชาติของพื้นที่ วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของท้องถิ่น และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี โดยใช้อาหารเป็นสื่อกลาง

เมื่อพิจารณาลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม จะเห็นว่าแต่ละพื้นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นหลัก (area-based development) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาหลายด้านและหลายระดับ เช่น การพัฒนาชนบท การให้บริการสาธารณะ การจัดการทรัพยากร โดยมีการดำเนินงาน 8 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาศักยภาพของพื้นที่ การวิเคราะห์ก่อนเริ่มดำเนินการ การออกแบบอนาคตร่วมกันจากการสร้างทางเลือก การวิเคราะห์หลังจากจัดลำดับความสำคัญของทางเลือก การวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์การดำเนินงาน การกำหนดกลยุทธ์และจัดทำแผนติดตามและประเมินผล การดำเนินการแบบมีส่วนร่วม และการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมย่อย (National Reform Steering Assembly, 2016) การวิจัยนี้ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นบางส่วน เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร โดยพิจารณาจาก 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ องค์ความรู้และทักษะ การบริหารและการปกครอง ภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์กับภายนอก ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย (Conceptual Framework)

5. วิธีการวิจัย

5.1 ขั้นตอนการวิจัย

- 1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดนครปฐมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดเลือกพื้นที่ศึกษาของแต่ละอำเภอที่มีศักยภาพในการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงอาหาร
- 2. สำรวจพื้นที่ศึกษาเบื้องต้น เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปและสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบคุณภาพก่อนนำไปใช้
- 3. วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยกำหนดกรอบการดำเนินงานจำแนกตามตัวแปรและแหล่งที่มาของข้อมูล (ตารางที่ 1)

- 4. สำรวจพื้นที่ศึกษา โดยการถ่ายภาพและจดบันทึกข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ เพื่อนำมาจัดทำแผนที่ และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งดำเนินการในระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม พ.ศ. 2562
- 5. วิเคราะห์เนื้อหาตามกรอบตัวแปรในการวิจัย ร่างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารและออกแบบสภาพแวดล้อม นำเสนอผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษาพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้
- 6. สรุปผลและเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม

ตารางที่ 1 กรอบการดำเนินงานวิจัย (Research Framework)

ตัวแปรในการวิจัย	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	กลุ่มตัวอย่าง
ศักยภาพของพื้นที่ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร		
1. ทรัพยากรทางกายภาพ		
ทำเลที่ตั้ง การเข้าถึงพื้นที่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	เอกสาร/สำรวจ	
2. ลักษณะกิจกรรมในพื้นที่		
กิจกรรมในพื้นที่ ลักษณะผู้ใช้งาน บริเวณที่มีการใช้งาน	สำรวจ สัมภาษณ์	นักท่องเที่ยว/บุคคลทั่วไป
3. ทรัพยากรมนุษย์		
เชื้อชาติ/ศาสนา/อาชีพ/การศึกษา	เอกสาร	
4. องค์ความรู้และทักษะ		
อัตลักษณ์เชิงอาหาร ความรู้และทักษะทางอาหาร	เอกสาร สัมภาษณ์	เจ้าของกิจการหรือผู้เชี่ยวชาญ/บุคคลทั่วไป
5. ภาพลักษณ์		
การรับรู้ของคนในพื้นที่ การรับรู้ของนักท่องเที่ยว	สัมภาษณ์ สัมภาษณ์	บุคคลทั่วไป นักท่องเที่ยว
6. วัฒนธรรมและอัตลักษณ์		
ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ ประเพณี/ความเชื่อ/วิถีชีวิต	เอกสาร สัมภาษณ์	บุคคลทั่วไป
7. การบริหารและการปกครอง		
นโยบาย/การบริหารจัดการ	สัมภาษณ์	ผู้ดูแลด้านนโยบาย
8. ความสัมพันธ์กับภายนอก		
บทบาทของพื้นที่ที่มีต่อภายนอก	สัมภาษณ์	ผู้ดูแลด้านนโยบาย/นักท่องเที่ยว/บุคคลทั่วไป
ปัญหาอุปสรรค และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	สัมภาษณ์	ผู้ดูแลด้านนโยบาย/นักท่องเที่ยว/บุคคลทั่วไป

5.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 4 กลุ่ม ตามเกณฑ์การคัดเลือกและความสมัครใจ โดยพิจารณาจากข้อมูลที่มีความอึดตัว จากกลุ่มตัวอย่าง 120 คน ดังนี้

1. ผู้ดูแลด้านนโยบายและการบริหารจัดการ คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการในพื้นที่ อย่างน้อย 2 ปี พื้นที่ศึกษาแต่ละ 1-2 คน จำนวน 8 คน

2. เจ้าของกิจการหรือผู้เชี่ยวชาญด้านอาหาร คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่หรือเป็นร้านที่มีชื่อเสียง พื้นที่ศึกษาแต่ละ 3-5 คน จำนวน 20 คน

3. นักท่องเที่ยว คัดเลือกจากผู้มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างน้อย 3 ครั้ง และสนใจเรื่องอาหาร พื้นที่ศึกษาแต่ละ 3-5 คน จำนวน 26 คน

4. บุคคลทั่วไปในพื้นที่ศึกษา คัดเลือกจากผู้อยู่อาศัยในพื้นที่อย่างน้อย 3 ปี และมีความสนใจในการพัฒนาพื้นที่ พื้นที่ศึกษาแต่ละ 5-10 คน จำนวน 66 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ สำหรับสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence, IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความเหมาะสม

6. ผลการวิจัย

จังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ในภาคกลางตอนล่าง ประกอบด้วย 7 อำเภอ เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

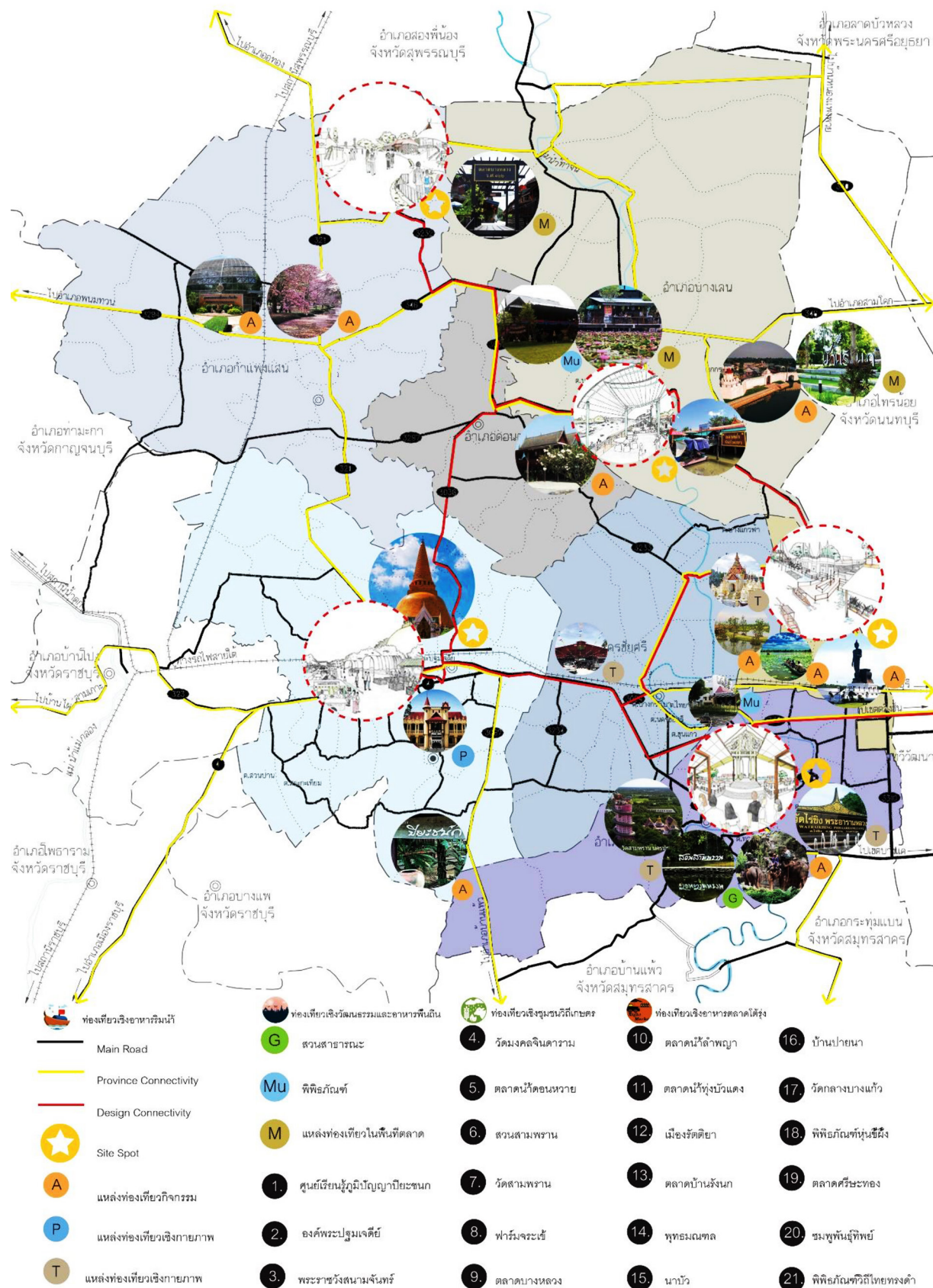
- 1) ทำเลที่ตั้งที่สะดวกในการเดินทาง เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กับกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง 6 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี สมุทรสาคร พระนครศรีอยุธยา สุพรรณบุรี ราชบุรี และกาญจนบุรี นักท่องเที่ยวสามารถแวะพักหรือเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดแบบไปกลับได้

- 2) ประวัติศาสตร์ มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยทวารวดีซึ่งเป็นแหล่งเผยแผ่พุทธศาสนา มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หลายแห่ง เช่น องค์พระปฐมเจดีย์ พระราชวังสนามจันทร์ พุทธมณฑล และวัดมงคลจินดาราม

- 3) วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดนครปฐมมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่เข้ามาทำการค้าและตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมแม่น้ำและในตัวเมือง กลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง ไทยทรงดำ ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอดอนตูมและอำเภอกำแพงแสน ซึ่งยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไว้

- 4) ทรัพยากรทางธรรมชาติ วิถีชีวิตริมน้ำ และชุมชนเกษตร จากการที่มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ทำให้มีทรัพยากรทางอาหารที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตริมน้ำและชุมชนเกษตรมีสินค้าเกษตร เช่น ส้มโอ มะพร้าว ข้าว รวมทั้งอาหารที่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น เป็ดพะโล้ ข้าวหมูแดง ข้าวหลาม และอาหารพื้นถิ่น

จากศักยภาพของจังหวัดนครปฐมที่มีทำเลที่ตั้งสะดวกในการเดินทาง สามารถเดินทางเข้าถึงได้ทั้งทางรถยนต์และรถโดยสารสาธารณะ มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ตลาด และชุมชนหลายแห่งที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ในการท่องเที่ยว (รูปที่ 2) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวทางการเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ในมิติของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร (gastronomy tourism) ที่เน้นการท่องเที่ยวผ่านการสร้างประสบการณ์ของผู้มาเยือนทั้งปัจจัยทางกายภาพ ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงเอกลักษณ์เฉพาะของอำเภอหรือจังหวัด โดยใช้อาหารเป็นสื่อกลาง ที่เชื่อมโยงอาหารเข้ากับกายภาพของพื้นที่ วัฒนธรรม ชุมชนท้องถิ่น วิถีเกษตร และจุดหมายตาของจังหวัด (landmark) โดยแบ่งรูปแบบการสร้างการเชื่อมต่อที่สำคัญใน 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การเชื่อมต่อของพื้นที่ระหว่างอำเภอและต่อเนื่องไปยังจังหวัดต่าง ๆ โดยใช้การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมต่อ และส่วนที่ 2 การเชื่อมต่อภายในอำเภอผ่านการผสมผสานของรูปแบบการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอาหารในพื้นที่ริมน้ำซึ่งจะใช้ปัจจัยทางกายภาพเชื่อมโยงเข้ากับเอกลักษณ์ในด้านอาหาร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหารท้องถิ่นซึ่งจะเป็นการนำวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย วิถีชีวิต และเอกลักษณ์ของพื้นที่เชื่อมโยงเข้ากับเอกลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนผ่านวิถีเกษตรซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่งของกลุ่มคนในพื้นที่ รวมถึงการเชื่อมโยงวัฒนธรรมด้านอาหารเพื่อส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัด ซึ่งการเชื่อมต่อทั้ง 2 ส่วนข้างต้นนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ก่อให้เกิดอิทธิพลต่อ

รูปที่ 2 ตำแหน่งพื้นที่ศึกษา แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบของแต่ละอำเภอ และเส้นทางการเชื่อมต่อ (Study area, Tourist attractions and surrounding each district, and connection routes)

พื้นที่ทั้งภายในอำเภอ และการเชื่อมต่อระหว่างจังหวัด นครปฐมกับจังหวัดข้างเคียงโดยรอบ ซึ่งการเพิ่มศักยภาพของพื้นที่จะช่วยส่งเสริมให้แต่ละอำเภอสามารถพัฒนา และเกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั่วทั้งจังหวัดมากกว่า การเป็นเส้นทางที่ใช้ผ่านไปยังจังหวัดอื่น ๆ นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการ คือ การสร้างความเชื่อมต่อ รูปแบบการท่องเที่ยวของแต่ละอำเภอนั้นก่อให้เกิด เส้นทางท่องเที่ยวใหม่ และทำให้เกิดการเชื่อมต่อ ระหว่างของแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละประเภทเชื่อมต่อกันโดย ใช้การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมต่อ ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการกระจายรายได้ของกลุ่มธุรกิจ ทั้งกลุ่มผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และผู้ประกอบการ ท้องถิ่นในวงกว้างมากขึ้น และยังส่งเสริมให้เกิดการกระจายรายได้ในพื้นที่ต่อเนื่องที่เป็นทางผ่านของแต่ละอำเภอ เชื่อมต่อไปยังจังหวัดอื่น ๆ ข้างเคียงได้อีกด้วย

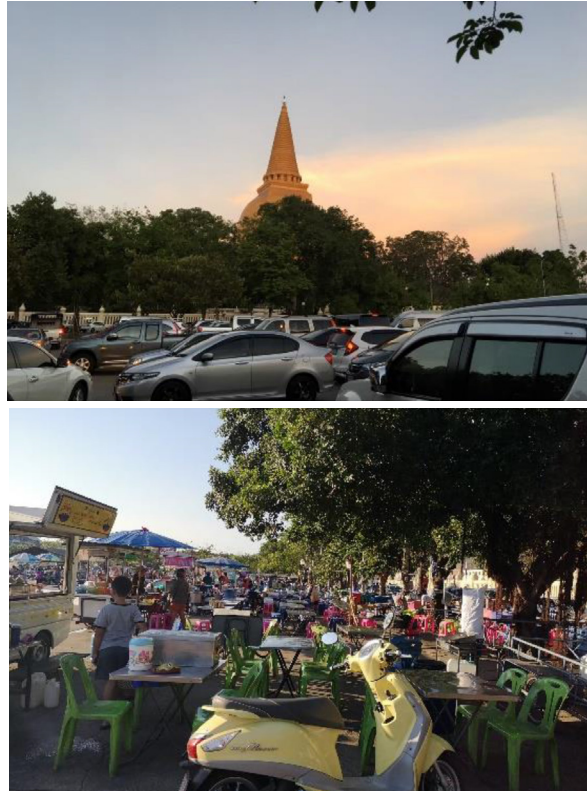
การวิจัยนี้ได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ซึ่งเป็นผลที่ได้จากวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ศึกษาที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร การวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา นำเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ ส่วนที่ 1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของพื้นที่ศึกษา และส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม ดังนี้

6.1 ส่วนที่ 1 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของพื้นที่ศึกษา

6.1.1 พื้นที่ศึกษาอำเภอเมือง: ตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์

ตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นตลาดแผงลอย ขายอาหารยามค่ำคืนที่ขายมานานกว่า 40 ปี เป็นที่รู้จักอย่างดีของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เป็นตลาดที่มีศักยภาพในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่ และภาพลักษณ์ (รูปที่ 3) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ตลาดโต้รุ่งตั้งอยู่บริเวณวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์พระปฐมเจดีย์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีความสะดวกต่อการเข้าถึง
- ด้านกิจกรรมในพื้นที่ เป็นตลาดแผงลอย มีพื้นที่เปิดโล่งไม่แออัด เปิดขายอาหารทุกวันในช่วงเวลาเย็นถึงค่ำ จึงมีกิจกรรมเกิดขึ้นเป็นประจำ คนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้ออาหาร นั่งรับประทาน พุดคุยพักผ่อนได้ พื้นที่มีความยืดหยุ่นในการใช้งาน (flexible space)

รูปที่ 3 ตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ (28 เมษายน 2562)
(Phrapathom-Chedi Night Market, 28 April 2019)

- ด้านภาพลักษณ์ เป็นตลาดขายอาหารที่มีมานาน เป็นที่รับรู้ของคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์เชิงอาหารจากการผสมผสานวัฒนธรรมไทยจีน และมีร้านอาหารที่มีชื่อเสียง

จากศักยภาพของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมค่อนข้างมากและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์จึงเป็นการส่งเสริมและปรับปรุงให้มีความเหมาะสมดังนี้

ด้านกายภาพ

- 1) เนื่องจากเป็นตลาดแผงลอยที่ผู้ค้าต้องขนของเป็นประจำทุกวันและอยู่ในที่โล่ง การออกแบบร้านค้าและอุปกรณ์ที่มีความสะดวกในการเคลื่อนย้าย พับเก็บ ป้องกันฝนได้ เป็นแนวทางสำหรับร้านค้าที่สนใจสามารถที่จะนำไปใช้ได้
- 2) จากลักษณะของกลุ่มผู้ใช้งานที่มาเป็นครอบครัว และนักท่องเที่ยว การจัดพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ส่วนกลางลักษณะกึ่งถาวร เพื่อเป็นพื้นที่พักผ่อนและทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนยามค่ำคืน จะทำให้ในพื้นที่มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น

ด้านนโยบาย

1) ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แนะนำร้านอาหารอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากตลาดได้รุ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีชื่อเสียง การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์สามารถสื่อสารเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้ง่าย

2) บริเวณเทศบาลเมืองมีร้านอาหารแผงลอยยามค่ำคึกคักหลายพื้นที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารยามค่ำคึกคักสำหรับครอบครัวและนักท่องเที่ยว น่าจะเป็นการสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ช่วยให้พื้นที่เกิดความมีชีวิตชีวา เช่น การจัดกิจกรรม “ถนนแห่งอาหารยามค่ำคึกคัก”

6.1.2 พื้นที่ศึกษาอำเภอนครชัยศรี: ตลาดท่านา

ตลาดท่านา เป็นตลาดเก่าที่มีอายุกว่า 150 ปี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน เป็นศูนย์กลางความเจริญในอดีต ปัจจุบันยังคงเป็นย่านการค้าดั้งเดิมที่มีสถาปัตยกรรมอาคารตึกแถวไม้อนุรักษ์ไว้ ตลาดท่านามีศักยภาพที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (รูปที่ 4) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ตลาดท่านามีทำเลที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักในการคมนาคมขนส่งตั้งแต่อดีต ทำให้พื้นที่แห่งนี้เกิดกิจกรรมการค้าเป็นกิจกรรมหลักที่สำคัญและยังคงอยู่ในปัจจุบัน เป็นจุดแข็งสำหรับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวริมน้ำ

- ด้านกิจกรรมในพื้นที่ ตลาดท่านารายล้อมไปด้วยสถานที่ราชการและร้านค้า ทำให้เกิดกิจกรรมที่คึกคักทั้งในช่วงวันธรรมดาและวันเสาร์-อาทิตย์ โดยในวันธรรมดามีกลุ่มพนักงานของหน่วยงานราชการและบุคคลทั่วไปเข้ามาจับจ่ายใช้สอย ส่วนในวันเสาร์-อาทิตย์จะมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มหลัก

- ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ เป็นศักยภาพด้านสถาปัตยกรรม เนื่องจากเป็นตลาดเก่าที่มีประวัติความเป็นมาและมีเอกลักษณ์ของอาคารตึกแถวไม้ ซึ่งยังคงมีการอนุรักษ์ไว้ทั้งรูปแบบ โครงสร้างและวัสดุ ทำให้ตลาดท่านายังคงได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว

รูปที่ 4 ตลาดท่านา (28 เมษายน 2562)
(Thana Market, 28 April 2019)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของตลาดท่านา จากศักยภาพของพื้นที่ ปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำมาซึ่งแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพและนโยบาย ดังนี้

ด้านกายภาพ

1) การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ดึงศักยภาพของพื้นที่มาใช้ในการพัฒนา โดยสร้างกิจกรรมการค้าเพิ่มเติมในพื้นที่ริมน้ำและเพิ่มกิจกรรมการพักผ่อน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาการขาดสถานที่พักผ่อนและกิจกรรมที่เชื่อมเข้าหาพื้นที่ริมน้ำ

2) การพัฒนาที่คำนึงถึงการใช้งานของคนทุกคนที่จะรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มาท่องเที่ยวและพักผ่อนหลังจากที่มาซื้อของ รวมไปถึงการจัดการพื้นที่จอดรถและสร้างห้องน้ำสาธารณะให้กับผู้คนที่เข้ามาในพื้นที่

ด้านนโยบาย

1) ตลาดท่านาเป็นย่านการค้า สามารถเน้นการพัฒนาในด้านอาหารและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของชุมชน โดยสื่อสารและประชาสัมพันธ์ นำเสนออัตลักษณ์ของพื้นที่

2) อาคารสถาปัตยกรรมเป็นสิ่งสะท้อนประวัติความเป็นมาวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของเมือง จึงควรได้รับการจัดการเพื่ออนุรักษ์ จัดกลุ่มและพัฒนาไปสู่การบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ผ่านสถาปัตยกรรม โดยนำเสนอร้านค้าและร้านอาหารท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่เข้ากับอาคารสถาปัตยกรรมดั้งเดิม

6.1.3 พื้นที่ศึกษาอำเภอสภาพนา: ตลาดดอนหวาย

ตลาดดอนหวาย เป็นตลาดเก่า 100 ปี ริมแม่น้ำท่าจีนที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายยุคสมัย ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม ตลาดดอนหวายมีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่ องค์ความรู้และทักษะ วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ (รูปที่ 5) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ตลาดดอนหวายตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน มีความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเข้าถึงพื้นที่ที่มีความสะดวก สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย

- ด้านกิจกรรมในพื้นที่ ตลาดดอนหวายเปิดขายทุกวัน อีกทั้งตั้งอยู่ใกล้วัดและชุมชนที่อยู่อาศัย จึงมีกิจกรรมการค้าเป็นประจำ และมีกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การทำบุญไหว้พระ การล่องเรือ

- ด้านองค์ความรู้และทักษะ ตลาดดอนหวายมีอาหารเป็นอัตลักษณ์หลายชนิดจากการรับซื้อของนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป เช่น เป็ดพะโล้ ปลาตะเพียนต้มเค็ม ขนมหาล ส้มโอ ซึ่งเป็นอาหารที่เกิดจากการผสมผสาน

รูปที่ 5 ตลาดดอนหวาย (24 กุมภาพันธ์ 2562) (Donwai Market, 24 February 2019)

วัฒนธรรมของคนไทยและคนจีนที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำ รวมทั้งอาหารคาว หวาน และสินค้าเกษตร

- ด้านภาพลักษณ์ ตลาดดอนหวายมีภาพลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม เป็นที่รับรู้ได้อย่างชัดเจนจากกลุ่มนักท่องเที่ยว

จากศักยภาพของพื้นที่ซึ่งมีความพร้อมของทรัพยากรอาหาร ปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของตลาดดอนหวายจึงเป็นการปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพให้มีความเหมาะสมและส่งเสริมด้านนโยบาย ดังนี้

ด้านกายภาพ

- 1) พื้นที่บริเวณริมแม่น้ำหน้าวัดยังถูกปิดกั้นทางสายตาจากตัวตลาด หากมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำให้เปิดโล่ง จะเป็นการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนและพักผ่อนหย่อนใจ ช่วยให้มุมมองจากแม่น้ำมาตลาดดีขึ้น ส่งเสริมการท่องเที่ยวล่องเรือ และช่วยการระบายอากาศในตัวตลาดให้ดีขึ้น

- 2) ปรับปรุงทางเดินเท้าบริเวณตลาดเก่าให้มีสภาพดี ปรับความสูงของหลังคาบางจุดเพื่อลดจุดเสี่ยงอุบัติเหตุ ขยายขนาดพื้นที่ทางเดินเท้าเพื่อลดความแออัดบริเวณทางเดิน ควรมีเส้นทางที่ใช้เป็นทางเลี่ยงกรณีมีอุบัติเหตุหนีไฟ

- 3) เปิดมุมมองของอาคารดั้งเดิมบางหลัง เพื่อการอนุรักษ์และนำเสนอเรื่องราวของตลาดเก่าให้มากขึ้น

ด้านนโยบาย

- 1) จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดเก่าในจังหวัดนครปฐม โดยนำเสนอเรื่องราวของตลาดดอนหวายในเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ชุมชน

- 2) จัดกิจกรรมส่งเสริม “การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำท่าจีน” โดยเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมริมแม่น้ำ อาหารพื้นถิ่น ประวัติความเป็นมาของตลาดริมน้ำในจังหวัดนครปฐม เช่น ตลาดท่านา ตลาดน้ำลำพญา ตลาดบางหลวง รศ.122

6.1.4 พื้นที่ศึกษาอำเภอบางเลน: ตลาดน้ำลำพญา

ตลาดน้ำลำพญา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน บริเวณวัดลำพญา อำเภอบางเลน เป็นตลาดที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน ศักยภาพของตลาดน้ำลำพญามีหลายด้าน ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่ องค์ความรู้และทักษะ และภาพลักษณ์ (รูปที่ 6) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ตลาดน้ำลำพญา ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ เป็นพื้นที่เกษตรที่อุดมสมบูรณ์และมีวิถีชีวิตเชิงเกษตร จึงเป็นทั้งแหล่งผลิตและแหล่งการค้า และมีศักยภาพในการท่องเที่ยวริมน้ำ

- ด้านกิจกรรมในพื้นที่ กิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว มีหลายกิจกรรม ซึ่งเกิดขึ้นในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ที่ตลาดเปิดทำการค้าขาย

- ด้านองค์ความรู้และทักษะ อัตลักษณ์เชิงอาหาร มีที่มาจากจุดเด่นด้านทรัพยากรทางกายภาพ เช่น เปิดทะเล่ ปลาเผา ผักและผลไม้ โดยชาวบ้านนำมาขายกันเอง เป็นสินค้าที่มีความใหม่ สด และราคาไม่แพง

- ด้านภาพลักษณ์ ตลาดน้ำลำพญาเป็นตลาดค้าขายอาหารและสินค้าชุมชน เป็นที่รับรู้ของบุคคลทั่วไป และนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความเป็นธรรมชาติ วิถีชีวิตเชิงเกษตร

จากศักยภาพด้านทรัพยากรทางกายภาพที่เป็นต้นทุนสำคัญของพื้นที่และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นการปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพและส่งเสริมด้านนโยบาย ดังนี้

ด้านกายภาพ

- 1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมน้ำให้เปิดโล่ง และเชื่อมโยงกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการใช้งาน เช่น บริเวณพิพิธภัณฑสถานบ้าน ศาลาพักผ่อนริมแม่น้ำ

- 2) ปรับปรุงทางเดิน จุดเชื่อมต่อระหว่างแพ และสะพานให้มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการเดิน เพื่อป้องกันอุบัติเหตุ

รูปที่ 6 ตลาดน้ำลำพญา (19 พฤษภาคม 2562) (Lamphaya Floating Market, 19 May 2019)

3) กำหนดผังพื้นที่ตลาดและพื้นที่สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลานจอดรถ พื้นที่ค้าขายบริเวณในวัด และที่พักสงฆ์ เพื่อให้มีความเป็นสัดส่วนและเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม

ด้านนโยบาย

1) จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในช่วงที่มีเทศกาลงานประเพณี โดยสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ให้มากขึ้น แนะนำจุดเด่นสินค้าเกษตรชุมชน

2) จัดกิจกรรมส่งเสริม “การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำท่าจีน” เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำในอำเภอต่าง ๆ

6.1.5 พื้นที่ศึกษาอำเภอพุทธมณฑล: ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์

ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีชื่อเสียงของจังหวัดนครปฐม จัดอยู่ในโครงการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงอาหารหลายด้าน ได้แก่ ทรัพยากรทางกายภาพ กิจกรรมในพื้นที่วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ และภาพลักษณ์ (รูปที่ 7) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ชุมชนบ้านศาลาดินมีที่ตั้งอยู่ริมคลองทำให้มีบรรยากาศเป็นธรรมชาติและเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ปัจจุบันพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีการเชื่อมต่อน้ำถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีโอกาสในการพัฒนาได้มากกว่าแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เป็นอย่างมาก

- ด้านกิจกรรมในพื้นที่ ชุมชนบ้านศาลาดินมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ 5 จุด เกิดจากการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ นาบัวลุ่มแจ่ม บ้านข้าวตังและตลาดน้ำศาลาดิน บ้านพักข้าว สวนกล้วยไม้ และสวนผลไม้ลุ่มบุญเลิศ นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

- ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ คลองมหาสวัสดิ์มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อจังหวัดนครปฐม และเป็นเส้นทางสัญจรที่เชื่อมต่อผู้คนระหว่างพื้นที่ให้มีการไปมาหาสู่กันโดยเฉพาะในยุคสมัยที่ยังไม่มีการตัดถนน

- ด้านภาพลักษณ์ ชุมชนบ้านศาลาดินเป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างประสบความสำเร็จเป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่ชื่นชอบวิถีชีวิต ความเป็นธรรมชาติ

รูปที่ 7 ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์ (21 เมษายน 2562)
(Ban-Saladin Community Mahasawat Canal, 21 April 2019)

จากศักยภาพด้านทรัพยากรทางกายภาพถือเป็นต้นทุนที่สำคัญของพื้นที่และความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนบ้านศาลาดินจึงเป็นการปรับปรุงและพัฒนาในพื้นที่ซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยว ดังนี้

1) นาบัวลุ่มแจ่ม ในพื้นที่นี้จะเน้นการแก้ปัญหาทางด้านกายภาพ เนื่องจากบริเวณนาบัวลุ่มแจ่มยังมีความไม่สะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการขยายถนนและเพิ่มป้ายบอกทางให้กับพื้นที่

2) บ้านข้าวตังและตลาดน้ำศาลาดิน มีแนวทางแบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ เสนอให้มีการสร้างศาลาดินเป็นจุดเด่นให้กับพื้นที่ตามชื่อของชุมชนศาลาดินเพื่อให้เป็นจุดหมายตา (landmark) โดยนำเสนอผ่านศูนย์ข้อมูล (information center) นอกจากนี้ควรมีการขยายถนนที่แคบเข้าถึงไม่สะดวก รวมถึงการปรับปรุงทัศนียภาพและส่วนที่เป็นพื้นที่ริมตลิ่งให้สามารถเชื่อมต่อไปยังตลาด เป็นการเพิ่มพื้นที่พักผ่อนให้กับนักท่องเที่ยว ด้านนโยบายเน้นการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านกายภาพผ่านศูนย์ข้อมูล

3) สวนผลไม้ลุ่มบุญเลิศ ในพื้นที่นี้จะเน้นการพัฒนาในด้านนโยบาย เช่น การอบรมความรู้ให้กับผู้คนในพื้นที่และให้ผู้ผ่านการอบรมแล้วเป็นตัวแทนวิทยากรในการให้ความรู้แก่ชุมชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มกิจกรรมให้คนในชุมชนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ควบคู่กันไป

ในภาพรวมของการเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ศาลาดินเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ควรมีการนำเสนอถึงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร นอกจากนี้ความเป็นตลาดน้ำแล้วยังสามารถสนับสนุนให้เกิดการเพิ่มการจัดกิจกรรมให้ผู้ที่มาเยือนสามารถมีส่วนร่วม เรียนรู้ การปลูกผัก การสาธิตการทำอาหาร ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กับคนในพื้นที่และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและอยากกลับมา

6.1.6 พื้นที่ศึกษาอำเภอดอนตูม: ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งบ้านทุ่งผักกูด

ลาวครึ่งหรือลาวครึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มาจากหลวงพระบาง ประเทศลาว ลาวครึ่งในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอดอนตูม ซึ่งชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งบ้านทุ่งผักกูดเป็นกลุ่มหนึ่งที่ยังคงมีการอนุรักษ์ สืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีมาอย่างยาวนาน โดยบ้านทุ่งผักกูดจัดอยู่ในโครงการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม ที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารในด้านทรัพยากรมนุษย์ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (รูปที่ 8) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรมนุษย์ บ้านทุ่งผักกูดเป็นพื้นที่ที่มีประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งที่มาตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตสืบเนื่องมาหลายชั่วอายุคน และยังคงมีการอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีของชาวลาวครึ่งที่ถือปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่อง มีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ลาวครึ่งและจัดกิจกรรมเผยแพร่องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม

- ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ชาวลาวครึ่งมีความเชื่อเรื่องผี มีวัฒนธรรมและประเพณีหลายอย่าง โดยในแต่ละช่วงเวลาของปีจะมีประเพณีความเชื่อที่ปฏิบัติสืบทอดเป็นประจำ เช่น พิธีส่งกระเบาะกระบังหรือพิธีบุญคุ้มคำหัว พิธีทำบุญครบปี ประเพณีเลี้ยงผี พิธีแห่คลองล่องปลารวมทั้งประเพณีในแต่ละช่วงอายุ เช่น พิธีคลอดบุตร พิธีแต่งงาน พิธีศพ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมด้านการแต่งกายอาหารพื้นถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ เช่น ขนมตูดกระทะ ขนมแตกข้าวโพด

รูปที่ 8 ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครึ่งบ้านทุ่งผักกูด (29 มิถุนายน 2562)
(Laos-Khrang Community Ban-Thungphakut, 29 June 2019)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งบ้านทุ่งผกูด เสนอเป็นการพัฒนาและส่งเสริมความเป็น “แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” นำเสนอเรื่องราวชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งซึ่งปัจจุบันยังมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ค่อนข้างน้อย จึงนำเสนอแนวทางการพัฒนาด้านนโยบาย ดังนี้

1) นำเสนอการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว (route) ที่เชื่อมต่อพื้นที่ท่องเที่ยวโดยรอบ เช่น การเชื่อมต่อพื้นที่พิพิธภัณฑ์เข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

2) การสร้างโครงการ “มรดกท้องถิ่น” โดยจัดอบรมและสนับสนุนเด็กรุ่นใหม่ในพื้นที่มาร่วมกิจกรรมเพื่อช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก เป็นการส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นลาวครั้งซึ่งจะนำไปสู่การรักษาและสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

6.1.7 พื้นที่ศึกษาพื้นที่ศึกษาอำเภอกำแพงแสน: ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม

ไทยทรงดำหรือลาวโซ่งอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยตั้งแต่ต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐมส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอกำแพงแสน ที่บ้านหนองเทียมกว่าร้อยละ 90 สืบเชื้อสายมาจากไทยทรงดำ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และยังคงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไว้เป็นอย่างดี โดยบ้านหนองเทียมเป็นหนึ่งในโครงการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรม มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งส่งเสริมศักยภาพต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ องค์ความรู้ และทักษะ วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ (รูปที่ 9) ดังนี้

- ด้านทรัพยากรมนุษย์ บ้านหนองเทียมเป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมา แต่มีการปรับตัวในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ภายใต้วิถีชีวิตเดิมของความเป็นไทยทรงดำ เช่น พิธีกราบไหว้บวงสรวงสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ก่อนเริ่มต้นการเพาะปลูก หรือทำประมง และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรพบุรุษ หรือผีบ้านผีเรือน

- ด้านองค์ความรู้และทักษะ เอกลักษณ์ของที่นี่คือ “กลุ่มเกษตรปลอดภัยบ้านหนองเทียม” ที่เน้นการทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวผสมผสานระหว่างความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีเกษตร เชื่อมโยงไปสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เกิดจากการทำประมง การทำการเกษตร การแปรรูปไปสู่ผลิตภัณฑ์อาหารและของใช้ชุมชนยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ผู้ที่สนใจจากภายนอกด้วยการจัดอบรมและเรียนรู้วิถีเกษตร

- ด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ ชาวไทยทรงดำให้ความสำคัญกับความเชื่อ การนับถือผีและบรรพบุรุษ การประกอบพิธีกรรม วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์เฉพาะที่แสดงให้เห็นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม โดยในส่วนของรูปธรรมที่เห็นได้ชัด ได้แก่ รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนกระดองเต่า การแต่งกาย เช่น เสื้อผ้าที่ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายสีดำ เสื้อก้อมที่ทอด้วยผ้าลายแดงโม รวมไปถึงอาหารท้องถิ่นที่เป็นอาหารที่นิยมรับประทานกันในชีวิตประจำวัน เช่น ปลาร้า ผักจู้บ แกงหยวกกล้วย ในส่วนที่เป็นนามธรรมเป็นรูปแบบของการประกอบพิธีกรรม และความเชื่อที่ชาวบ้านนับถือ

รูปที่ 9 ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม (6 กรกฎาคม 2562)
(Thai-Song-Dam Community Ban-Nongthiam, 6 July 2019)

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม จะมีความคล้ายคลึงกับพื้นที่ศึกษาชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งบ้านทุ่งผกุก คือ เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับศักยภาพของ “แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” และปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่สร้างความโดดเด่นให้กับพื้นที่บ้านหนองเทียม คือ ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกษตรนวัตวิถี (OTOP นวัตวิถี) หรือการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้กลุ่มเกษตรปลอดภัยบ้านหนองเทียม ที่มีการสร้างผลผลิตเพื่อส่งออกภายนอกทั้งในและต่างประเทศภายใต้แนวคิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากศักยภาพด้านทรัพยากรทางกายภาพ ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม จึงเน้นการพัฒนาตามนโยบายควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาทางด้านกายภาพ โดยการปรับปรุงพื้นที่ให้ส่งเสริมการใช้งาน และสร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกษตรนวัตวิถีมาใช้ให้เห็นมากขึ้น ดังนี้

1) สร้างเส้นทางการเรียนรู้ภายในพื้นที่ (route) ที่ผสมผสานการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และอาหารพื้นถิ่นของคนในชุมชน เชื่อมโยงเข้ากับการเรียนรู้ด้านเกษตร นวัตวิถี ผ่านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมา

2) การนำเสนอรูปแบบเฉพาะทางสถาปัตยกรรม ภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐในโครงการ “ร้านค้าประชารัฐ” ซึ่งเป็นการผสมผสานทั้งการแสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมของชาวไทยทรงดำในส่วนของกายภาพเข้ากับการส่งเสริมเชิงนโยบาย โดยนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย อาหารประจำถิ่น ควบคู่กับผลิตภัณฑ์ภายใต้แนวคิด “เกษตรนวัตวิถี” เช่น ผลิตภัณฑ์จากกุ้ง และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร

6.2 ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม

ผลจากการสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของพื้นที่ศึกษา 7 แห่ง นำสู่แนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐมได้ 4 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำ การท่องเที่ยว

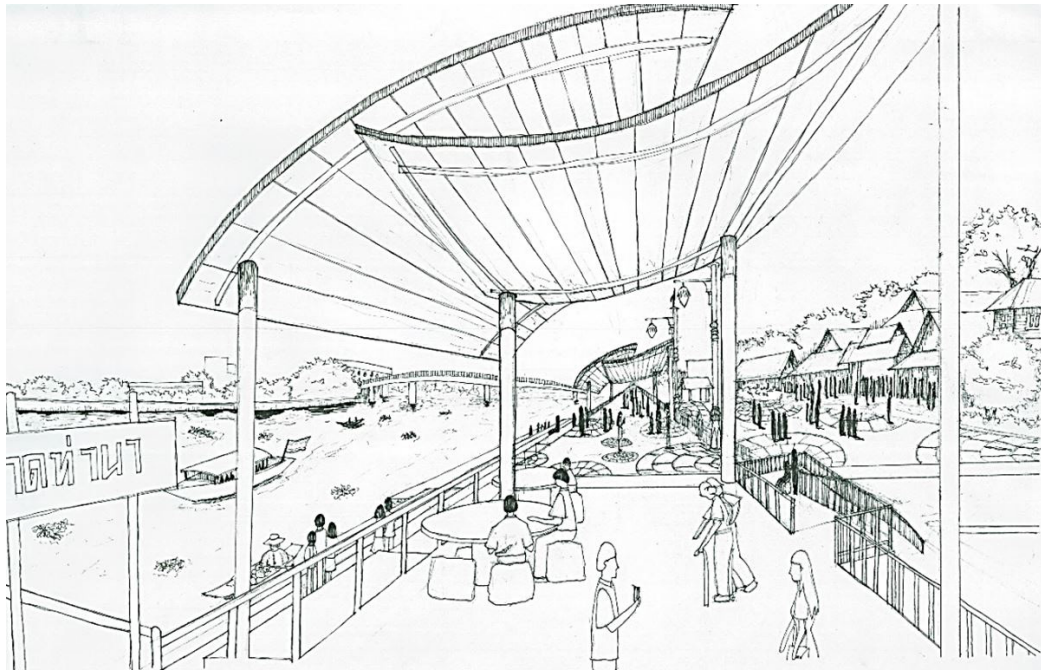
เชิงวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอาหารตลาดโต้รุ่ง ดังนี้

6.2.1 การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำ

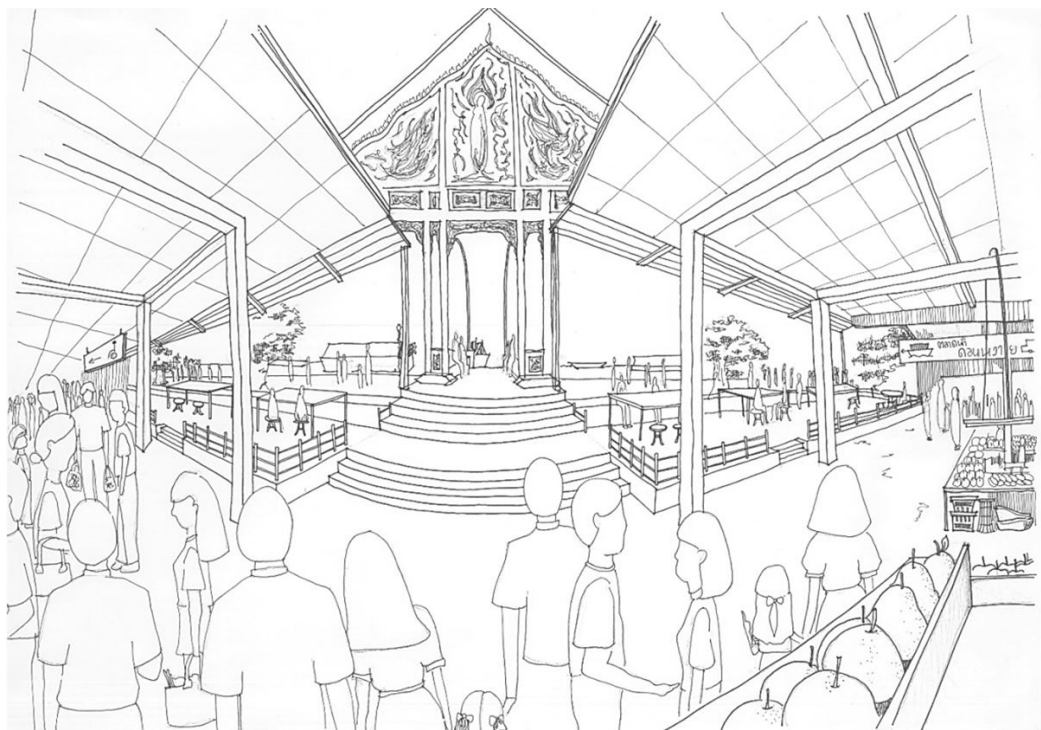
จังหวัดนครปฐมมีศักยภาพด้านทรัพยากรทางกายภาพจากการมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านในหลายอำเภอ ได้แก่ บางเลน นครชัยศรี สามพราน ก่อให้เกิดความเจริญกับพื้นที่นับตั้งแต่อดีตที่มีการตั้งถิ่นฐานริมน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรเกษตร การค้าขาย และการคมนาคมทางน้ำ ทำให้เกิดตลาดเก๋าริมน้ำหลายแห่งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารที่มีเอกลักษณ์ เช่น ตลาดท่านา ตลาดดอนหวาย ตลาดบางหลวง รศ.122 มีการผสมผสานของวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทยและชาวจีน องค์ความรู้และอัตลักษณ์เชิงอาหารที่สอดคล้องกับพื้นที่เกษตรริมน้ำ รวมทั้งมีตลาดน้ำที่ก่อตั้งขึ้นในชุมชน เช่น ตลาดน้ำลำพญา ซึ่งปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำเหล่านี้เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดีของนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ประกอบกับผลจากการสำรวจพื้นที่และการสัมภาษณ์ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า หลายพื้นที่มีความต้องการปรับปรุงกายภาพและการสนับสนุนเชิงนโยบาย จึงนำมาสู่การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำ โดยเสนอให้มีการพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ และเส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำท่าจีน โดยการดึงศักยภาพของพื้นที่ริมน้ำให้เกิดการเชื่อมโยงเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารด้วยรูปแบบต่างๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำตลาดท่านา (รูปที่ 10) และตลาดดอนหวาย (รูปที่ 11) ดังนี้

6.2.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น

ความเจริญและการขยายตัวของเมืองอาจทำให้ภาพลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงไม่ชัดเจนมากนักในสายตาของนักท่องเที่ยวที่มาจังหวัดนครปฐม ซึ่งหากมีการสืบค้นประวัติความเป็นมาจะพบว่า จังหวัดนครปฐมมีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ถึง 5 กลุ่ม ได้แก่ ไทยทรงดำ ลาวครั่ง ลาวเวียง มอญ และจีน โดยมีการตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ สำหรับอำเภอดอนตูมและอำเภอกำแพงแสนเป็นพื้นที่ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่งและไทยทรงดำตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นเวลานาน อีกทั้งปัจจุบันชุมชนเหล่านี้ยังคงมีการสืบทอด อนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีของกลุ่มไว้เป็นอย่างดี เช่น ลาวครั่ง (บ้านทุ่งผกุก) ไทยทรงดำ (บ้านหนองเทียม) ซึ่งจากการลงสำรวจและการสัมภาษณ์คนในพื้นที่ พบว่า ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านวัฒนธรรมและประเพณีเป็นอย่างมาก มีความเชื่อที่

รูปที่ 10 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตลาดท่านา (Guideline development for Thana Market)

รูปที่ 11 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตลาดดอนหวาย
(Guideline development for Donwai Market)

ยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีวิถีชีวิตเกษตร มีการประกอบอาหารพื้นถิ่นรับประทานในชีวิตประจำวัน ซึ่งจากศักยภาพด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์นี้สามารถนำมาส่งเสริมเป็นแนวทางการท่องเที่ยวชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่จัดกิจกรรม พื้นที่ค้าขาย และพิพิธภัณฑ์ชุมชนที่เชื่อมโยงเข้ากับเส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน และอาหารพื้นถิ่น เช่น ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม บริเวณพื้นที่ตลาดประชารัฐสามารถพัฒนาพื้นที่และจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนได้ (รูปที่ 12)

6.2.3 การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตร

จังหวัดนครปฐมมีพื้นที่เกษตรกรรมแทรกตัวอยู่ทุกอำเภอในหลายชุมชน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ แปลงเพาะปลูกผักอินทรีย์ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตรจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายพื้นที่ เช่น ชุมชนบ้านศาลาดิน คลองมหาสวัสดิ์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชนวิถีเกษตรซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนจัดเป็นนิทรรศการเพื่อการท่องเที่ยว มีเส้นทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเข้าด้วยกัน เช่น นาบัวลุงแจ่ม บ้านข้าวตังและตลาดน้ำศาลาดิน สวนผลไม้ลุงบุญเลิศ พื้นที่แต่ละแห่งมีศักยภาพด้านทรัพยากรทางกายภาพ มีภาพลักษณ์เป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่ชื่นชอบวิถีชีวิตเกษตร หากมีการนำจุดเด่นของผลิตผลทางการเกษตร

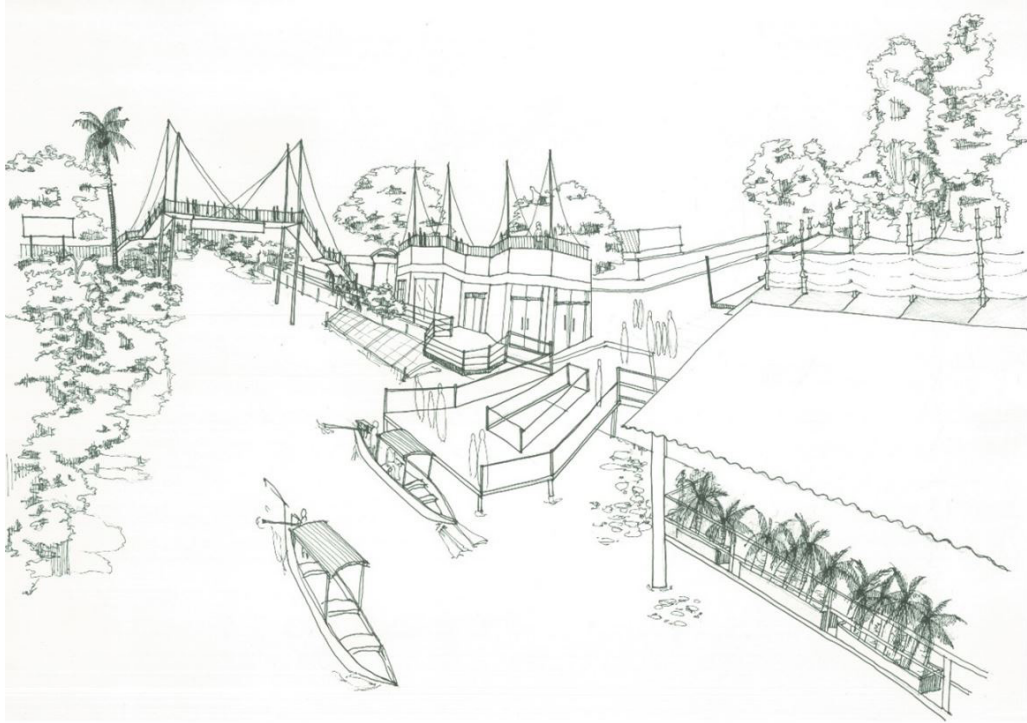
ในพื้นที่มาใช้โดยมีอาหารเป็นสื่อกลาง สร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ จะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่มากขึ้น แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตรนำเสนอให้มีการสร้างศูนย์ข้อมูลชุมชน เพื่อเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเข้ากับพิพิธภัณฑ์ชุมชน และพัฒนาพื้นที่จัดกิจกรรม เชื่อมต่อกับท่าเรือ เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชนวิถีเกษตร (รูปที่ 13)

6.2.4 การท่องเที่ยวเชิงอาหารตลาดโต้รุ่ง

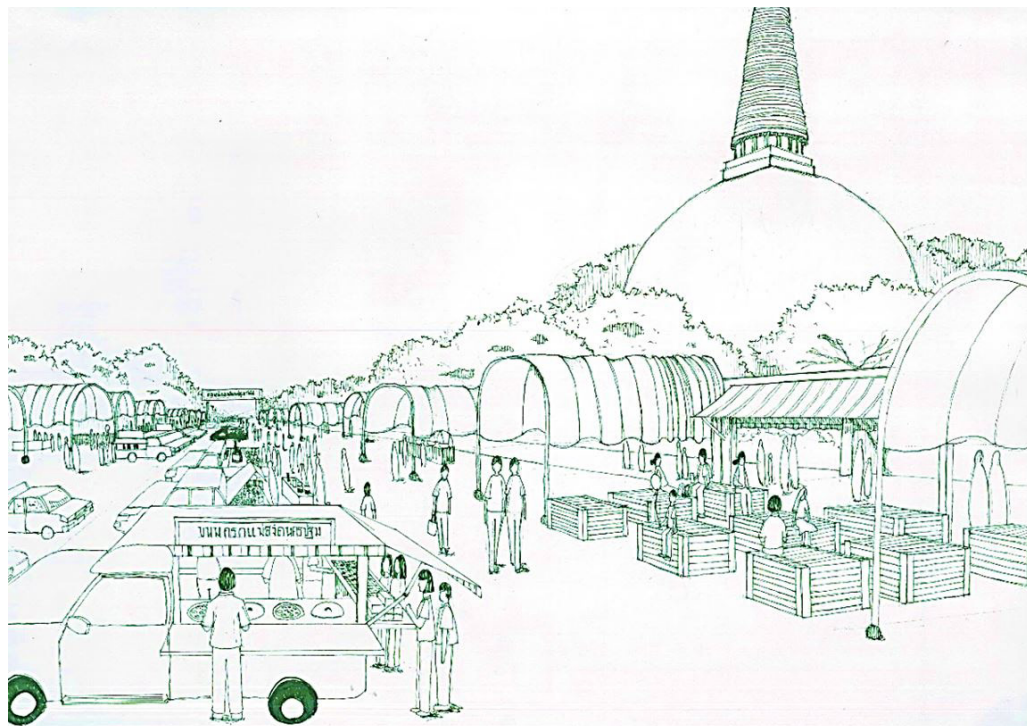
ตลาดโต้รุ่งเป็นตลาดแผงลอยขายอาหารยามค่ำคินที่พบเห็นโดยทั่วไป หลายแห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัด มีหลายลักษณะทั้งที่เป็นตลาดขายอาหารและถนนคนเดิน สำหรับจังหวัดนครปฐม ตลาดโต้รุ่งองค์พระปฐมเจดีย์ จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารแห่งหนึ่งที่มีภาพลักษณ์เป็นที่รับรู้ของนักท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว สะดวกเข้าถึงได้ง่าย มีร้านอาหารหลากหลาย ซึ่งจากลักษณะของตลาดโต้รุ่งที่อยู่ในพื้นที่เปิดโล่ง ไม่ถาวร ทำให้ร้านค้าต้องมีการเคลื่อนย้ายและขนของเป็นประจำ แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารสำหรับตลาดโต้รุ่ง จึงนำเสนอเป็นการออกแบบร้านค้าและอุปกรณ์ที่สามารถเคลื่อนย้าย พับเก็บได้ เพื่อสร้างความยืดหยุ่นในการใช้พื้นที่ และสนับสนุนให้เกิดการจัดพื้นที่กิจกรรมในลักษณะกึ่งถาวร และการจัดพื้นที่กิจกรรมในลักษณะกึ่งถาวรเพื่อพักคอยและทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนของนักท่องเที่ยว (รูปที่ 14)

รูปที่ 12 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านหนองเทียม บริเวณพื้นที่ตลาดประชารัฐ (Guideline development for Thai-Song-Dam Community Ban-Nongthiam, at the area of Civil State Market)

รูปที่ 13 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตลาดน้ำศาลาจีน
(Guideline development for Saladin Floating Market)

รูปที่ 14 แนวทางการพัฒนาพื้นที่ตลาดใต้ทุ่งองค์พระปฐมเจดีย์
(Guideline development for Phrapathom-Chedi Night Market)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดนครปฐมและพื้นที่ศึกษา ปัญหาอุปสรรคและความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐมได้ 4 รูปแบบ ตามบริบทของพื้นที่ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงอาหารริมแม่น้ำ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและอาหารพื้นถิ่น การท่องเที่ยวเชิงอาหารชุมชนวิถีเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงอาหารตลาดโต้รุ่ง ซึ่งแต่ละรูปแบบสามารถนำมาเป็นแนวคิดในการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการท่องเที่ยว จากการดึงศักยภาพที่มีจุดเด่นของแต่ละพื้นที่มาใช้ในการออกแบบ ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเที่ยวอยู่ในพื้นที่และเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้นักท่องเที่ยว สอดคล้องกับนิยามของการท่องเที่ยวเชิงอาหารที่ไม่ได้เน้นเรื่องอาหารแต่เพียงอย่างเดียว แต่ให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบอื่นของแหล่งท่องเที่ยวด้วย (Sinthusiri, 2014; Boyne, Hall & Williams, 2003; cited by Guzel & Apaydin, 2016)

7.2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอาหารทั้ง 4 รูปแบบสามารถนำไปเป็นแนวคิดเพื่อวางแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดในลักษณะของการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เส้นทางล่องเรือชิมอาหาร

และท่องเที่ยวตลาดเก่าริมแม่น้ำท่าจีน เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์เรียนรู้วิถีชีวิตลาวครั้งและไทยทรงดำ เส้นทางท่องเที่ยวเรียนรู้วิถีชีวิตเกษตรริมคลอง เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และถนนอาหารยามค่ำคืน

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนจัดโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงและพัฒนาด้านกายภาพและส่งเสริมศักยภาพของคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่

1) การวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอาหารของจังหวัดนครปฐม สามารถศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอาหารในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ เช่น ตลาดบกหรือตลาดนัดที่มีการแทรกตัวอยู่ในชุมชนทั่วไป ร้านอาหารหรือคาเฟ่ที่นำแนวคิดการออกแบบมาเป็นจุดขาย ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นมากทั้งในจังหวัดนครปฐมและจังหวัดอื่น ๆ

2) การนำแนวคิดการพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นหลักมาใช้ในการวิจัยต่อไป หากมีการศึกษาความต้องการและดำเนินการร่วมกับชุมชนให้ครบทุกขั้นตอน จะมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมได้

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัย จากเงินกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ภายใต้ “ทุนวิจัยทั่วไป” ตามสัญญาเลขที่ ทบ.2/54/2561

โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 สาขาสังคมศาสตร์ ณ วันที่ 25 กรกฎาคม 2561

References

- Department of Community Development, Ministry of Interior. (2018). *Guideline for the Operation of the OTOP Tourism Community Project*. Retrieved from <http://plan.cdd.go.th>
- Designated Areas for Sustainable Tourism. (2018). *Gastronomy Tourism*. Bangkok, Thailand: CoCoon&Co.
- Guzel, B., & Apaydin, M. (2016). *Gastronomy Tourism, Motivations, and Destinations*. Retrieved from <https://www.researchgate.net>.
- Hongchatikul, U. (2017). *Thailand as a Gastronomy Destination*. Retrieved from <http://news.mbamagazine.net>
- National Reform Steering Assembly. (2016). *Management of the Province to the Achievement based on Area-Based Approach*. Retrieved from <https://www.parliament.go.th>

- Sinthusiri, N. (2014). *Development and Enhance the Publicity of Thai Food to Promote Thai Tourism*. Bangkok: Institute for Good Governance Promotion.
- Tourism Authority of Thailand. (2018). *Eat Local: Locallicious*. Retrieved from www.thelocallicious.com
- Wangsai, C. (2018). *Food will keep us alive*. Retrieved from <http://www.etatjournal.com>

